

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Yksityishenkilö

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Vaikka kannatamme periaatteessa lasten erityisen suojelun lainsäädännön uudistamista, olemme huolissamme siitä, onko ehdotettu laki riittävä puuttumaan järjestelmän syvään juurtuneisiin ongelmiin. Nykyjärjestelmän keskeisimpiä puutteita, jotka uuden lain tulisi tehokkaasti korjata, ovat 1) kansainvälisesti korkea huostaanottojen määrä suhteessa väestöön sekä 2) sosiaalityöntekijöiden kirjausten luotettavuusongelmat ja heidän johtopäätösten asianmukaisuus. Tuomioistuinten kyky ja halukkuus tunnistaa päätösten ja niiden perusteluiden heikkouksia on ollut riittämätöntä, joten tarvitaan vaikuttavia oikeussuojakeinoja prosessien alkuvaiheisiin.

Jatkuva ongelma on ollut myös perheiden saaman kotiavun heikko saatavuus, kuten edesmennyt tutkimusprofessori Matti Rimpelä toistuvasti korosti - lastensuojelun ainoita työkaluja on ollut erittäin kallis ja inhimillisesti hirvittävän raskas huostaanotto sen sijaan, että perheen tukemiseen sijoitettaisiin. Samoin lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon resurssit ovat olleet riittämättömät, minkä myös Kuntaliitto on nostanut esille (MTV3. 2022. Suomessa tehdään tuhansia lain hengen vastaisia huostaanottoja – Kuntaliitto avaa katastrofaalista tilannetta: "On oltu aika pitkäänkin laittomassa tilanteessa"). Perhetyö on käytännössä aina rajoittunut keskusteluun perhetyöntekijän ja vanhemman välillä konkreettisen avun sijasta. Lain yleinen epämääräisyys on jättänyt liikaa tulkinnanvaraa, minkä seurauksena esimerkiksi pitkittyneissä huoltajuuskiistoissa olevien lasten

tarpeet ovat jääneet huomioimatta. Lisäksi oireilevia lapsia on huostaanotettu jopa perheistä, jotka muuten pystyisivät tarjoamaan riittävän hyvän kasvuympäristön.

Huoltokiistojen ja vieraannuttamisen erityishaasteet

Lastensuojelun arvioinneista ja asiakkuuksista merkittävä osa on kytkeytynyt huoltajuuskiistoihin, ja pitkittyneisiin huoltajuuskiistoihin joutuneet lapset päätyvät lähes poikkeuksetta lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun työntekijät ovat kokeneet esimerkiksi Emilia Kumpusalon gradun Isien kokemuksia huoltokiusaamisesta (2018) mukaan, ettei nykyinen lainsäädäntö tarjoa selkeitä keinoja puuttua tilanteeseen, vaikka lapsen ja perheen hyvinvointi vaarantuu selvästi.

Erytystä huolta herättää vieraannuttaminen, jota esiintyy arviolta 30–40 prosentissa eroista psykologian professori Jennifer Harmanin kansainvälisesti ainutlaatuisten, satunnaisotantaan perustuvien kyselytutkimusten mukaan. Suomessa reilusti yli satatuhatta lasta kasvaa käytännössä ilman toista vanhempaansa tai hyvin rajoitetuin tapaamisin, kuten Kelan vuoden 2020 kyselytutkimuksesta voi päätellä. Vaikka vieraannuttaminen on tunnustettu vakavaksi lähisuhdeväkivallaksi, jolla voi olla elämänmittaisia haittoja lapselle ja toiselle vanhemmalle, viranomaiset kokevat nykyisin usein olevansa voimattomia puuttumaan siihen. Tämä pätee jopa silloin, kun lapsia manipuloidaan erityisen traumaattisilla tavoin. On ollut tavallista, että lastensuojelu on sivusta seurannut tilannetta vetoamalla siihen, ettei lapsi ole akuutissa vaarassa eivätkä sijoituskriteerit niin ollen täyty. Näin on silloinkin, kun lapseen istutetaan valemui stoja seksuaalisesta väkivallasta - ilmiö, jonka Helsingin poliisilaitos totesi hiljattain yleiseksi ongelmaksi ja jonka mm. OTT Anja Hannuniemi toi esille oikeustieteellisessä tutkimusartikkelissaan Lääketieteellisen tiedon käyttö lapsia koskevista prosesseista (2012). Lastensuojelun toimimattomuus on tragedia yksilöille ja merkittävä haitta yhteiskunnalle.

Ehdotuksia uuden lain parantamiseksi

Jotta uusi laki vastaisi paremmin käytännön haasteisiin, sen tulisi:

- Kannustaa tehokkaaseen perheongelmien ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn vanhempien erotessa ja sen jälkeen. Mahdollistaa kodin ulkopuolinen sijoitus vieraannuttamisen katkaisemiseksi sekä terapia kohdevanhemman ja lapsen suhteen palauttamiseksi. Näiden keinojen ei tulisi perustua vapaaehtoisuuteen.

- Sisältää selkeä kriteeristö vieraannuttamisen tunnistamiseksi ja toteamiseksi.

- Käsitellä konkreettisia, arjessa esiintyviä pulmia ja tarjota niihin oikeasuhtaisia ratkaisuja lain tulkinnanvaraisuuden vähentämiseksi.

- Painottaa perhetyössä käytännön apua keskustelun sijaan. Esimerkkejä tehokkaista tukimuodoista ovat kotiapu, lapsen harrastusten tai liikunnan mahdollistaminen, ystävyyssuhteiden rakentaminen, perheenjäsenten mielenterveyden tukeminen ja konkreettisten talouspulmien ratkaiseminen.

Uuden lain on kyettävä tarjoamaan selkeitä ja vaikuttavia työkaluja ja toimintaohjeita, jotta lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja molempiin vanhempiinsa voidaan varmistaa. Uusi laki ei saa jäädä sillä tavoin epämääräiseksi ja tulkinnanvaraiseksi, että nykyisiin toimintatapojen puutteisiin ei tule muutosta.

Asiakkaan äänen ja oikeusturvan parantaminen lastensuojelussa

Lakihankkeeseen lapsen erityisestä suojelusta on ensiarvoisen tärkeää sisällyttää mekanismeja, jotka kehittävät lastensuojelun asiakkaiden nykyisin kovasti puutteellista oikeusturvaa ja heidän autenttisten käsityksiensä huomioimista päätöksenteossa. Nykykäytännössä huoltajat kokevat, että heidän tarinansa ja näkemyksensä eivät välity asiakirjoihin totuudenmukaisesti, koska heidän mahdollisuutensa vaikuttaa kirjauksiin on rajallinen. Heidän tarinansa esitetään ainoastaan sosiaalityöntekijän tulkinnan ja suodatuksen kautta, mikä luo merkittävän oikeusturvaongelman.

Tämä käytäntö mahdollistaa sen, että sosiaalityöntekijä, joka tuntee perheen vain pintapuolisesti, voi muokata perheen kertomusta päätöksentekijöille – niin omalle esimiehelleen kuin myöhemmin oikeudellekin – jo ennen kuin huoltajilla on mahdollisuus esittää oma näkemyksensä. Psykologisen kirjallisuuden mukaan muodostuneita ennakkokäsityksiä on erittäin vaikea muuttaa. Lastensuojelun asiakirjojen tiedoilla, jotka ovat usein hataria ja perustuvat ennen muuta työntekijälle muodostuneisiin mielikuviin, on ollut ratkaiseva merkitys päätöksenteossa. Tuomioistuimet ovat hyvin harvoin kyseenalaistaneet sosiaalityöntekijän päätöksiä tai niiden perusteluja. Tämä viittaa siihen, että sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaiset ja työkuultuurelliset uskomukset, asenteet ja ideologiat voivat ohjata kirjaamista ja päätöksentekoa aivan liikaa.

Esitämme, että uusi laki antaisi huoltajille nimenomaisen oikeuden kommentoida suoraan keskeisiä lastensuojelun asiakirjoja, kuten asiakassuunnitelmaa ja palvelutarpeen arviointia, esimerkiksi uuden, tarkoitusta varten luotavan nettipalvelun kautta. Tämä ennaltaehkäisisi inhimillistä taipumusta kirjata liian yksipuolisesti omaa käsitystä tukevia näkökulmia ja antaisi muodolliselle päätöksentekijälle laajemman kuvan perheen tilanteesta jo varhaisessa vaiheessa. Tällainen uudistus tukisi tosiseikkoihin perustuvaa päätöksentekoa, parantaisi asiakkaiden oikeusturvaa ja voisi samalla vähentää tarpeettomien huostaanottojen määrää. Huoltajuuskiistoissa isien ääni ja huolet välittyisivät nykyistä paremmin heidän itsensä esiintuomina, sillä sosiaalityöntekijöiden empatiat

ovat yleisesti olleet vahvasti sukupuolittuneet (Antikainen. 2007. Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa).

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

-

Perustelut tiiviisti

-

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

-

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

-

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Asiakkaan äänen ja oikeusturvan parantaminen lastensuojelussa

Lakihankkeeseen lapsen erityisestä suojelusta on ensiarvoisen tärkeää sisällyttää mekanismeja, jotka kehittävät lastensuojelun asiakkaiden nykyisin kovasti puutteellista oikeusturvaa ja heidän autenttisten käsityksiensä huomioimista päätöksenteossa. Nykykäytännössä huoltajat kokevat, että heidän tarinansa ja näkemyksensä eivät välity asiakirjoihin totuudenmukaisesti, koska heidän mahdollisuutensa vaikuttaa kirjauksiin on rajallinen. Heidän tarinansa esitetään ainoastaan sosiaalityöntekijän tulkinnan ja suodatuksen kautta, mikä luo merkittävän oikeusturvaongelman.

Tämä käytäntö mahdollistaa sen, että sosiaalityöntekijä, joka tuntee perheen vain pintapuolisesti, voi muokata perheen kertomusta päätöksentekijöille – niin omalle esimiehelleen kuin myöhemmin oikeudellekin – jo ennen kuin huoltajilla on mahdollisuus esittää oma näkemyksensä. Psykologisen kirjallisuuden mukaan muodostuneita ennakkokäsityksiä on erittäin vaikea muuttaa. Lastensuojelun asiakirjojen tiedoilla, jotka ovat usein hataria ja perustuvat ennen muuta työntekijälle muodostuneisiin mielikuviin, on ollut ratkaiseva merkitys päätöksenteossa. Tuomioistuimet ovat hyvin harvoin kyseenalaistaneet sosiaalityöntekijän päätöksiä tai niiden perusteluja. Tämä viittaa

siihen, että sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaiset ja työkuultuurelliset uskomukset, asenteet ja ideologiat voivat ohjata kirjaamista ja päätöksentekoa aivan liikaa.

Esitämme, että uusi laki antaisi huoltajille nimenomaisen oikeuden kommentoida suoraan keskeisiä lastensuojelun asiakirjoja, kuten asiakassuunnitelmaa ja palvelutarpeen arviointia, esimerkiksi uuden, tarkoitusta varten luotavan nettipalvelun kautta. Tämä ennaltaehkäisisi inhimillistä taipumusta kirjata liian yksipuolisesti omaa käsitystä tukevia näkökulmia ja antaisi muodolliselle päätöksentekijälle laajemman kuvan perheen tilanteesta jo varhaisessa vaiheessa. Tällainen uudistus tukisi tosiseikkoihin perustuvaa päätöksentekoa, parantaisi asiakkaiden oikeusturvaa ja voisi samalla vähentää tarpeettomien huostaanottojen määrää. Huoltajuuskiistoissa isien ääni ja huolet välittyisivät nykyistä paremmin heidän itsensä esiintuomina, sillä sosiaalityöntekijöiden empatiat ovat yleisesti olleet vahvasti sukupuolittuneet (Antikainen. 2007. Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa).

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVa) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVa-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Fabian Pauli
Perheiden parhaaksi ry - En ole kuulunut Perheiden parhaaksi ry:hyn sitten
vuoden 2022.